

PÖYTÄKIRJA

Julkaisufoorumin ohjausryhmän kokous

torstaina 18.12.2014 klo 11–14

Tieteiden talo, Kirkkokatu 6, Helsinki, sali 312

Paikalla:

Puheenjohtaja:

Kansleri Ilkka Niiniluoto (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Jäsenet:

Professori Risto Heiskala (Tampereen yliopisto)

Sovellussuunnittelija Jyrki Ilva (Kansalliskirjasto)

Professori Kaisa Miettinen (Jyväskylän yliopisto)

Professori Tiina Onikki-Rantajääskö (Helsingin yliopisto)

Opetusneuvos Olli Poropudas (opetus- ja kulttuuriministeriö) (poistui klo 12.40)

Kehityspäällikkö Tuija Raaska (CSC - Tieteen tietotekniikan keskus)

Professori Heimo Saarikko (Helsingin yliopisto)

Ylikirjastonhoitaja Kimmo Tuominen (Suomen yliopistokirjastojen neuvosto)

Sihteeristö:

Suunnittelija Janne Pölönen (Tieteellisten seurain valtuuskunta), sihteeri

Suunnittelija Anna-Sofia Ruth (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Poissa:

Yksikön johtaja Susan Linko (Suomen Akatemia)

Rehtori Matti Manninen (Suomen yliopistot UNIFI)

Professori Hannu Sariola (Helsingin yliopisto)

Professori Timo Tokola (Itä-Suomen yliopisto)

Toiminnanjohtaja Lea Ryyänen-Karjalainen (Tieteellisten seurain valtuuskunta)

Toiminnanjohtaja Leena Treuthardt (Suomen yliopistot UNIFI)

1. Kokouksen avaus

Puheenjohtaja avasi kokouksen klo 11.10.

2. Ilmoitusasiat

- TSV:n hallituksen uudeksi puheenjohtajaksi vuodelle 2015 on 2.12. kokouksessa valittu vararehtori Keijo Hämäläinen (Helsingin yliopisto). TSV:n hallituksen nykyinen puheenjohtaja Ilkka Niiniluoto jatkaa Julkaisufoorumin ohjausryhmän puheenjohtajana.
- TSV:n hallitus päätti 2.12. kokouksessaan, että Julkaisufoorumin asiantuntijapaneelien ja ohjausryhmän toimikautta jatketaan vuodella. Näin ollen nykyiset paneelit jatkavat vuoden 2017 loppuun ja nykyinen ohjausryhmä vuoden 2015 loppuun.
- Opetus- ja kulttuuriministeriö on asettanut työryhmän, jonka tavoitteena on laatia ehdotus yliopistojen rahoitusmallin tarkistamiseksi siten, että tarkastukset voidaan ottaa käyttöön vuodesta 2017 alkaen. Työryhmän toimikausi on 12.11.2014–30.11.2015. Julkaisufoorumin kannalta tärkeitä kysymyksiä ovat mm. tasoluokkien painokertoimet sekä yhteisjulkaisujen ositus.
- TSV:n rekisteröimän vertaisarviointitunnuksen käyttöoikeutta on tähän mennessä hakenut noin viisikymmentä kotimaista julkaisusarjaa ja 3 kirjakustantajaa.

3. Lehtien ja sarjojen luokitus vuoden 2014 päivitysarvioinnissa

Arviointiohjeen mukaan kussakin paneelissa tasoluokka 2 (mukaan lukien taso 3) saa kattaa enintään 20 % tasoluokkien 1-3 julkaisusarjojen yhteenlasketusta julkaisuvolyymistä, ja tasoluokka 3 saa kattaa enintään 25 % tasoluokan 2 yhteenlasketusta julkaisuvolyymistä. Paneelit ovat saaneet 1 %:n joustovaran tasoluokan 2 julkaisuvolyymikiintiöön.

Paneelit ovat valmistaneet lehtien ja sarjojen luokituksen tasoille 2 ja 3 asetettujen julkaisuvolyymiin perustuvien kiintiöiden puitteissa, paitsi paneelin 3 luokitus ylittää tasoluokan 2 julkaisuvolyymikiintiön 3,8 %:lla. Näin siitäkkin huolimatta, että paneelien puheenjohtajat hyväksyivät 26.11. kokouksessaan paneelin 3 ehdotuksen, että ACS Nano, Advanced Materials, Nanotechnology ja Nature Materials siirretään yleistieteellisten lehtien paneeliin 24. Siirto hyväksyttiin sillä edellytyksellä, ettei tason 2 julkaisuvolyymikiintiötä suurenneta nykyisestä 21 %:sta.

Paneelien puheenjohtajat hyväksyivät kokouksessaan lehtien ja sarjojen luokitukset tasolle 3 sekä yleistieteellisten lehtien ja sarjojen luokittelun tasoille 2 ja 3. Lehtien ja sarjojen osalta ohjausryhmän ratkaistavaksi tuli, voidaanko hyväksyä paneelin 3 laatima luokitus, jossa tason 2 lehdet ja sarjat käsittävät 24,8 % julkaisuvolyymistä. Harkittavana oli myös ehdotus, että tason 2 kiintiö laajennetaan kaikissa paneeleissa 20 %:sta 25 %:iin julkaisuvolyymistä.

Liitteessä 1 kohdassa 1 on esitetty yhteenveto päivitysarvioinnin toteutumisesta paneeleittain sekä kiintiön laajentamiseen liittyviä näkökohtia. Tason 2 julkaisuvolyymikiintiön laajentaminen 25 %:iin edellytti että paneelit jatkavat arviointityötä ja luokitus vahvistetaan vasta tammikuussa 2015. Liitteen 1 kohdassa 2 on esitetty kolme vaihtoehtoista ratkaisumallia jos tason 2 kiintiötä ei laajenneta 25 %:iin. Jos kiintiötä ei laajenneta, luokitus voitiin vahvistaa kokouksessa.

Oli myös syytä kiinnittää huomiota tasoluokan 3 tarpeellisuuteen uudessa luokituksessa. Tasoluokka 3 mainitaan 3.7. annetussa asetuksessa (526/2014), ja rahoitusmallityöryhmä on alustavasti ehdottanut tasoluokkien 2 ja 3 erottamista vuodesta 2017 alkaen. Vain kuusi paneelien puheenjohtajista kannattaisi tasoluokan 3 käyttöä Julkaisufoorumissa ja rahoitusmallissa, jos tason 2 julkaisuvolyymikiintiö on 20 %. Jos kiintiötä laajennetaan 25 %:iin, kannatusta tason 3 käytölle löytyisi 8 puheenjohtajalta.

Keskustelu

- Tason 2 kiintiön laajentamista on ehdotettu sen takia, että julkaisuvolyymipohjaisen luokittelun seurauksena osassa paneeleista luokitus on koettu liian kireäksi. Tasoluokkaan 1 joudutaan sijoittamaan korkeatasoisia ja tärkeitä pidettyjä kansainvälisiä foorumeita, mitä pidetään epäoikeudenmukaisena. On myös esitetty huoli tiukentuneen luokituksen ohjaus- ja rahoitusvaikutuksesta. Vaikein tilanne on ollut fyysiikan ja kemian paneeleissa, mutta ongelma on yhteinen aloille, joilla tutkimustoiminta edellyttää infraa ja suuria työryhmiä, ja julkaisutuotanto keskittyy suuriin lehtiin. Julkaisuvolyymipohjaiseen luokitteluun siirtyminen voidaan nähdä tasapuolisuuden sijasta tieteenalojen tasapäistämisenä. Kiintiötä laajentamalla voitaisiin ainakin lisätä erityisesti erikoisalojen, sekä muiden kuin angloamerikkalaisten kärkilehtien edustusta tasoluokassa 2.
- On ollut odotettavissa, että siirtyminen julkaisuvolyymipohjaisiin tasokiintiöihin aiheuttaa vastustusta erityisesti niissä paneeleissa, jotka muutoksen seurauksena joutuvat karsimaan muita enemmän foorumeitaan korkeammista tasoluokista. Kaikissa paneeleissa tasoluokkaan 1 on jouduttu sijoittamaan myös korkeatasoisia ja tärkeitä pidettyjä kansainvälisiä lehtiä, joten luokka 1 muodostuu tasoltaan vaihtelevaksi. Raja ”perustason” ja ”johtavien” lehtien välillä ei asetu minkään paneelin alalla luonnollisesti 21 %:n tai 25 %:n kohdalle, joten vaikeita valintoja ei voi välttää. Luokittelu tulisi toteuttaa johdonmukaisesti ohjausryhmän päättämän kriteerin mukaisesti kaikissa paneeleissa. Paneelit ovat jo saaneet 1 %:n joustovaran, joka on antanut mahdollisuuden toteuttaa kriittisimpiä korjauksia.
- Uusimmat Suomessa tehdyt viittausanalyysit (esim. Tieteen tila 2014) eivät perustele etua, jota tietyt alat saavat tason 2 ja 3 julkaisujen osalta tämänhetkisen luokituskäytännön seurauksena.

Vaikka tason 2 ja 3 julkaisujen osuuden vaihtelua eri tieteenalojen välillä vähennetään julkaisuvolyymipohjaisilla tasokiintiöillä, luonnon- ja lääketieteet eivät ole rahanjaossa häviävällä puolella kun julkaisujen laskennassa yksikkönä on artikkeli. Tieteenalan keskimääräinen julkaisutuottavuus vaihtelee aloittain riippuen sekä julkaisujen pituudesta että kirjoittajien lukumäärästä. Rahoitusmallissa usean yliopiston yhteisjulkaisut, jotka ovat tyypillisempiä luonnon- ja lääketieteissä, lasketaan moneen kertaan. Yliopistot saavat julkaisuista täydet pisteet, vaikka niiden kirjoittajia artikkelissa on 1/100.

- Tieteen tila on Suomen akatemian selvityksen mukaan kansainvälisessä sitaatiovertailussa 2000-luvulla pysynyt vakaana, mutta monet maat ovat ohittaneet Suomen. Tästä näkökulmasta tavoite olisi julkaisutoiminnassa asetettava nykyistä korkeammalle. Jos rimaa tason 2 osalta lasketaan, voi rahoitusmallissa olla entistä suurempi paine käyttää tasoa 3.
- Jos kiintiö laajennetaan 25 %:iin, 22 paneelia joutuu jatkamaan arviointityötä sen sijaan, että pidetään kiinni 21 %:n kiintiöstä, jolloin jää ratkaistavaksi fysiikan paneelin tilanne. Kiintiön laajentaminen 25 %:iin ei auttaisi julkaisuvolyymien osalta hankalimmassa tilanteessa olevia paneeleita niin merkittävästi, että on perusteltua muuttaa koko luokitus laajentamalla tason 2 kiintiötä kaikissa paneeleissa. Erityisesti osassa ihmistieteiden paneeleista luokitus voisi muodostua laajennuksen myötä aiempaa löyhemmäksi. Tason 2 kiintiön laajentamisen sijasta on harkittava sihteeristön esittämiä vaihtoehtoisia ratkaisumalleja.
- Tasapuolisuuden nimissä olisi kannatettava sihteeristön esittämää vaihtoehtoa 1, jossa ei tingitä tason 2 kiintiöstä ja lasketaan tarvittava määrä paneelin 3 tasoluokkaan 2 esittämiä lehtiä tasolle 1. Julkaisuvolyymipohjaiseen malliin siirryttiin sen jälkeen, kun havaittiin nimekepohjaisen luokittelun johtavan epätasapuoliseen lopputulokseen luonnon- ja lääketieteissä tasoille 2 ja 3 luokiteltujen foorumien suuren koon takia. Näillä aloilla, erityisesti fysiikassa, huomattavasti muita tieteenaloja suurempi osuus yliopistojen tuottamista julkaisuista sijoittuu tasoluokkiin 2 ja 3. Mikäli joustoa määrätystä 21 %:n julkaisuvolyymikiintiöstä annetaan vain fysiikan paneelille, muutos menettää merkitystään.
- Sihteeristön esittämä vaihtoehto 2, jossa kukin tasoluokkaan 2 tai 3 luokiteltu lehti, jonka julkaisuvolyymi on suurempi kuin 2500, kuluttaisi tason 2 kiintiötä vain 2500 julkaisun verran, voisi kuitenkin tarjota tilapäisratkaisun paneelin 3 tilanteeseen ja auttaa myös vaikeassa tilanteessa ollutta kemian paneelia. Koviin tieteiden julkaisukulttuuriin liittyy erityispiirteenä julkaisutoiminnan voimakas keskittyminen kansainvälisiin lehtiin ja siten johtavien lehtien suuri koko. Osa suurista johtavista lehdistä voi kattaa luonnontieteen, lääketieteiden ja/tai tekniikan alojen tutkimusta, mutta nykyisessä paneelijaossa julkaisuvolyymi kuluttaa vain yhden paneelin kiintiötä. Norjassa ja Tanskassa on huomattavasti enemmän ja kapea-alaisempia paneeleita. Kun lehtien tieteenalat on täsmällisemmin määritetty, myös julkaisuvolyymi kohdentuu eri aloille ehkä täsmällisemmin kuin 23 laajassa paneelissa. Tosin ei ole varmaa, että kapea-alaisemmat paneelit helpottaisivat volyymiltaan suurista huippulehdistä aiheutuvia ongelmia. Paneelokokouksissa on myös nostettu esiin ajatus entistäkin laajemmista paneeleista, joiden sisällä lehtien tieteenalat määritetään tarkemmin aloittain. Tällöin myös monitieteisten lehtien julkaisuvolyymi voitaisiin kohdentaa useampaan tieteenalaan. Tulevaisuudessa paneelijakoa on kuitenkin syytä pohtia uudelleen, sillä julkaisuvolyymeissa on paneelien kesken suuria eroja.
- Sihteeristön esittämässä vaihtoehdossa 3 kaikki paneelit saisivat nostaa tasoluokkaan 2 yhden lehden/sarjan julkaisuvolyymista riippumatta. Useissa paneeleissa on jouduttu jättämään korkeatasoinen lehti tasoluokkaan 1 suuren koon vuoksi, kun tilaa on haluttu jättää useammalle pienelle erikoisalan lehdelle. Tässä vaihtoehdossa paneelit voisivat tehdä luokitukseensa yhden tärkeimmän korjauksen ja etu kohdistuisi pikemmin koviin tieteisiin, joissa luokitus on kiristynyt eniten. Toisaalta ihmistieteiden suuntaan on jo aiemmin tehty myönnytys hyväksymällä laajemmin kotimaisia suomen- ja ruotsinkielisiä julkaisukanavia tasolle 2. Kuitenkin siirryttäisiin yhtäkkiä käyttämään nimekepohjaista laskentaa, eli sallittaisiin paneeleille vain yhden lehden lisääminen tasoluokkaan 2. Tässä mallissa paneelien tason 2 kiintiöt muodostuisivat julkaisuvolyymien osalta erikokoisiksi, ja voisivat joillain paneelialoilla ylittää 25 %.

- Ohjausryhmä äänesti ensin siitä, tulisiko aikaisemmin määritetystä tason 2 kiintiöstä (21 %) pitää kiinni, vai tulisiko sallia jonkinasteinen lievennys. Paikalla olevista ohjausryhmän jäsenistä kolme (3) kannatti 21 % kiintiössä pitäytymistä ja kuusi (6) kannatti jonkinlaisen lievennyksen sallimista.
- Ohjausryhmä äänesti seuraavaksi siitä, tulisiko tason 2 julkaisuvolyymikiintiö laajentaa kaikissa paneeleissa 25 %:iin, vai hyväksytäänkö sihteeristön esittämä vaihtoehto 2, jossa kukin tasoluokkaan 2 tai 3 luokiteltu lehti, jonka julkaisuvolyymi on suurempi kuin 2500, kuluttaa tason 2 kiintiötä vain 2500 julkaisun verran. Tason 2 kiintiön laajentamista 25 %:iin kannatti neljä (4) ohjausryhmän jäsenistä ja sihteeristön esittämää vaihtoehtoa 2 kannatti viisi (5) ohjausryhmän jäsenistä.
- Lisäksi kiinnitettiin huomiota siihen, että tasolle 1 luokiteltu Mielenterveys-lehti on yleistajuinen, eikä siten täytä tasoluokan 1 tieteellisen julkaisukanavan kriteereitä. Lehti sijoitetaan tasoluokkaan 0. Jatkossa on tarkemmin valvottava myös tasoluokan 0 ja 1 välistä rajaa, ja tiedeyhteisön jäseniä on kannustettava lähettämään Julkaisufoorumin ehdotussivun kautta palautetta myös tasoluokasta 1 tasoluokkaan 0 laskettavista foorumeista.
- Todettiin, että yleistieteellisten lehtien luokittelulla ei ole kovin suurta vaikutusta kokonaistilanteeseen. Olennaisin muutos on, että Plos one on sijoitettu tasoluokkaan 1.
- On tarpeellista Julkaisufoorumin toimintasuunnitelman mukaisesti seurata luokituksen eri käyttötapoja ja vaikutuksia julkaisutoimintaan. Luokituksen vaikutuksia voitaisiin arvioida OKM:n julkaisuaineiston pohjalta keväällä, kun tiedot vuoden 2014 julkaisuista ovat käytettävissä. Myös Web of Science ja Scopus aineistoilla voitaisiin toteuttaa Jufo-luokittaiset viittausanalyysit, sikäli kun CSC voi toteuttaa tarvittavat laskelmat.

Päätökset

- Ohjausryhmä vahvisti 2014 päivitysarvioinnin lehtien ja sarjojen osalta. Julkaisuvolyymipohjaisen luokittelun vaikutusta lievennettiin sihteeristön esittämän vaihtoehdon 2 mukaisesti niin, että kukin tasoluokkaan 2 tai 3 luokiteltu lehti, jonka julkaisuvolyymi on suurempi kuin 2500, kuluttaa tason 2 kiintiötä vain 2500 julkaisun verran. Näin ollen lehtien ja sarjojen luokitukset voitiin hyväksyä sellaisenaan paneelien esitysten mukaisesti. Kemian paneelissa tasoluokkaan 2 lisättiin Carbon ja Trac-Trends in Analytical Chemistry. Mielenterveys-lehti sijoitettiin tasoluokkaan 0.
- Tulevia päivitysarviointeja varten pyritään kehittämään paneelijakoa sekä lehtien ja sarjojen tieteenalojen määrittelyä niin, että julkaisuvolyymit voidaan kohdentaa eri aloille nykyistä täsmällisemmin.

4. Kirjakustantajien luokitus vuoden 2014 päivitysarvioinnissa

Arviointiohjeen mukaan tasolle 2 voidaan luokitella n. 10 % vähintään tasolle 1 luokitelluista kustantajista, ja tasolle 3 voidaan luokitella n. 10 % vähintään tasoluokkaan 2 hyväksytyistä kirjakustantajista. Panelistit tekivät loka-marraskuun aikana omat esityksensä, joiden pohjalta ihmistieteiden paneelien puheenjohtajat laativat alustavan ehdotuksen kirjakustantajien luokitteluksi 21.11. kokouksessaan.

Paneelien puheenjohtajat hyväksyivät 26.11. kokouksessaan kirjakustantajien luokittelun tasoille 1, 2 ja 3 ihmistieteiden paneelien puheenjohtajien ehdotuksen mukaisesti. Puheenjohtajilla on ollut mahdollisuus tarkistaa kirjakustantajien luokitus tasojen 0-2 osalta 5.12. mennessä. Tasoluokkaan 1 on hyväksytty kaikkiaan 1235 kirjakustantajaa, joista 105 (8,5 %) tasoluokkaan 2 ja 12 (11,4 %) tasoluokkaan 3.

Yhteenveto kirjakustantajien luokittelusta on liitteen 1 kohdassa 3.

Keskustelu

- Todettiin, ettei laadultaan vaihteleva Ashgate ei kuuluisi tasolle 3. Myös ihmistieteiden puheenjohtajien kokouksessa Ashgate aiheutti eniten näkemyseroja.

- Eurooppalaisten suurten kieliryhmien edustusta tasolla 3 parannettaisiin nostamalla Gallimard ja Suhrkamp tasolle 3. Lisäksi monialaiset ja tasokkaat De Gruyter ja Polity Press täydentäisivät korkeatasoisimpien eurooppalaisten kirjakustantajien edustusta tasoluokassa 3.

Päätökset

- Ohjausryhmä vahvisti 2014 päivitysarvioinnin kirjakustantajien osalta. Puheenjohtajien kokouksessaan hyväksymä, ja kokouksen jälkeen puheenjohtajilta saadun palautteen perusteella viimeistelty luokitus hyväksyttiin pienin muutoksin. Ashgate sijoitettiin tasoluokkaan 2 ja tasoluokkaan 3 nostettiin De Gruyter, Gallimard, Polity Press ja Suhrkamp.

5. Julkaisukanavatietojen päivittäminen ja täydennysarviointi

Uusi päivitetty Julkaisufoorumi-luokitus julkaistaan vuoden 2015 alussa. Julkaisukanavien tietoja pidetään ajan tasalla mahdollisten julkaisusarjojen ja kirjakustantajien nimi- ja tunnistetiedoissa tapahtuvien muutosten osalta seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- jos lehden/sarjan ISSN-tunnukset muuttuvat, uusi julkaisusarja luetteloidaan eri tietueeksi ja se saa saman tasoluokan kuin edeltäjä.
- jos lehti/sarja jakautuu useaan julkaisusarjaan, joilla on omat ISSN-tunnukset, uudet julkaisusarjat luetteloidaan eri tietueiksi, ja ne saavat saman tasoluokan kuin edeltäjä.
- jos kaksi lehteä/sarjaa yhdistyy uudeksi julkaisusarjaksi, jolla on omat ISSN-tunnukset, uusi julkaisusarja luetteloidaan eri tietueeksi ja tasoluokka varmistetaan paneelilta.

Vuosittain tapahtuvassa täydennysarvioinnissa sijoitetaan tasoluokkiin 1 tai 0 Julkaisufoorumin verkkosivun kautta lisättäväksi ehdotetut sekä yliopistojen julkaisutiedonkeruusta tunnistetut aiemmin arvioimattomat julkaisukanavat. Sihteeristö ei lähetä paneelien arvioitavaksi selvästi tasolle 1 kuulumattomia ei-tieteellisiä tai paikallisia julkaisukanavia, vaan ne sijoitetaan sihteeristön toimesta tasoluokkaan 0.

Päätökset

- Ohjausryhmä hyväksyi ehdotetut menettelytavat.

6. Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjeen tarkistaminen

Edellisessä kokouksessa päätettiin, että joulukuun kokouksessa otetaan Julkaisufoorumi-luokituksen käytön periaatteet uudelleen keskusteluun ja tarkistetaan käyttöohje, joka lähetetään UNIFI:lle tiedoksi. Uusitun käyttöohjeen luonnos oli toimitettu ohjausryhmälle ennen kokousta.

Keskustelu

- Luokituksen käytöstä on vähän systemaattista tietoa, poikkeuksena professori Jaakko Suomisen johdolla toteutettu ”Julkaisutoiminnan muutokset ihmistieteissä ja yliopistojen uusi rahoitusmalli” -kysely: <https://www.webpolsurveys.com/S/5AED53DDB9EB72F7.par>. Julkaisufoorumi voisi yhteistyössä Unifin kanssa kartoittaa luokituksen väärinkäyttöä yliopistoille suunnatulla kyselyllä.

Päätökset

- Ohjausryhmä hyväksyi sihteeristön laatiman uudistetun käyttöohjeen.

7. Julkaisufoorumiseminaari

TSV, UNIFI ja OKM järjestävät 2.2.2015 klo 11–15 Tieteiden talolla salissa 104 Julkaisufoorumi-seminaarin. Seminaarin tarkoituksena on esitellä Julkaisufoorumin vuonna 2014 päivitettyä tieteellisten lehtien, sarjojen ja kirjakustantajien tasoluokitusta ja antaa tiedeyhteisön ja tiedehallinnon edustajille mahdollisuus keskustella luokituksesta. Seminaari on avoin kaikille kiinnostuneille.

Keskustelu

- Todettiin, että Julkaisufoorumi-luokitus kannustaa laatuun, mutta painotus on kovin angloamerikkalainen. Toivottiin puheenvuoroa ihmistieteiden näkökulmasta, erityisenä kysymyksenä muulla kuin englannin kielellä julkaiseminen.
- Huomautettiin, että opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää iltapäivällä 2.2.2015 tutkijakoulutusta käsittelevän työpajan.

Päätökset

- Ohjausryhmä hyväksyi suunnitellun ohjelman. Pyydetään kuitenkin seminaariin vielä kolmas paneeleita edustava puhuja ihmistieteiden puolelta. Sihteeristö selvittää OKM:n työpajan ajankohdan ja tarvittaessa aloitetaan Julkaisufoorumi-seminaari aikaisemmin päällekkäisyyden välttämiseksi.

8. Tutkijan arvioinnin hyviä käytäntöjä käsittelevä seminaari

Julkaisufoorumin ohjausryhmä on suosittanut, että luokitusta ei tule käyttää mekaanisesti tieteenalojen väliseen vertailuun tai yksittäisen tutkijan arviointiin. Ihmistieteiden paneelien puheenjohtajat kannattivat kokouksessaan 21.11.2014 ajatusta, että Julkaisufoorumi pyrki myös yhteistyössä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK) kanssa selvittämään, ohjeistamaan ja edistämään yksittäisen tutkijan arvioinnin hyviä käytäntöjä.

Julkaisufoorumi ja TENK voisivat käytännössä tehdä yhteistyötä järjestämällä Tutkijan arvioinnin hyviä käytäntöjä koskevan keskustelutilaisuuden Tieteiden talolla keväällä 2015. Tutkijan arvioinnin hyvien käytäntöjen ohjeistuksen laatimista varten voitaisiin tarvittaessa perustaa eri tieteenalojen edustajista koostuva työryhmä. Sihteeristö on valmistanut yhteistyötä pohjustavan tekstin (Liite 1 kohta 4).

Keskustelu

- TENK on kokouksessaan 15.12. pitänyt ajatusta kannatettavana ja ehdottanut seminaaria pidettäväksi huhtikuussa.
- Ohjausryhmä kannatti yhteisen seminaarin järjestämistä huhtikuussa. Sihteeristö voi aloittaa yhteistyössä TENKin kanssa seminaarin valmistelun.

9. Seuraava kokous

Ohjausryhmä kokoontuu seuraavan kerran ti 19.5. klo 11–14.

10. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 13.15.

Toimeksi saaneena,
Janne Pölönen
Suunnittelija, Julkaisufoorumi
Puh. (09) 2286 9246 tai (044) 346 9491
Sähköposti: janne.polonen@tsv.fi
Tieteellisten seurain valtuuskunta
Snellmaninkatu 13, 00170 Helsinki

LIITE 1

SISÄLLYS

1. Lehtien ja sarjojen luokitus vuoden 2014 päivitysarvioinnissa
2. Vaihtoehtoisia ratkaisumalleja jos tason 2 kiintiötä ei laajenneta
3. Kirjakustantajien luokitus vuoden 2014 päivitysarvioinnissa
4. Tutkijan arvioinnin hyvät käytännöt

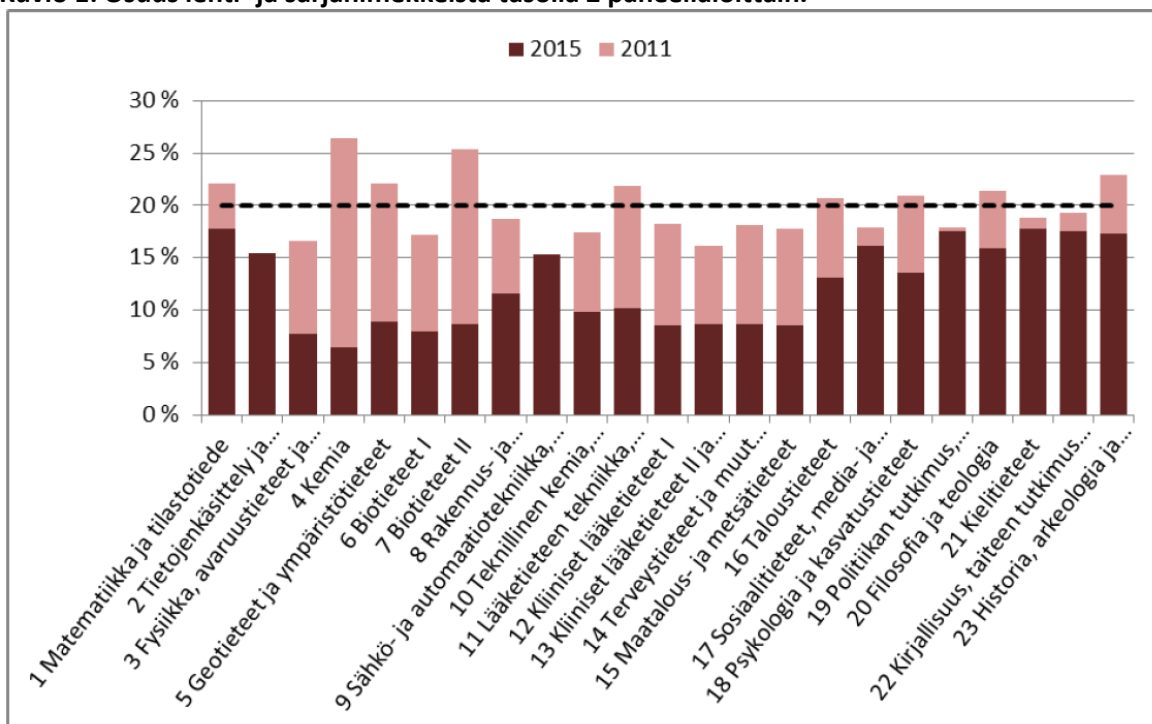
Kohta 1. Lehtien ja sarjojen luokitus vuoden 2014 päivitysarvioinnissa

Vuoden 2014 päivitysarvioinnissa paneelien tehtävä on ollut luokitella oman alansa lehdet ja sarjat tasoluokkiin 2 ja 3 julkaisuvolyymikiintiöiden mukaisesti: tasoluokka 2 (mukaan lukien taso 3) saa kattaa enintään 20 % tasoluokkien 1-3 julkaisusarjojen yhteenlasketusta julkaisuvolyymistä, ja tasoluokka 3 saa kattaa enintään 25 % tasoluokan 2 yhteenlasketusta julkaisuvolyymistä. Kevään aikana useamman kuin yhden paneelin luetteloihin kuuluneet lehdet ja sarjat jaettiin paneelien kesken, ja varsinainen arviointityön paneelit tekivät loka-marraskuussa.

Arvioinnin alettua lokakuussa osalla paneeleista oli huomattavia vaikeuksia päästä tasoluokan 2 osalta tavoitteeksi asetettuun 20 %:n julkaisuvolyymikiintiöön. On esitetty huoli tiukentuneen luokituksen ohjausvaikutuksesta ja uskottavuudesta tiedeyhteisössä, joten paneelien taholta tehtiin ehdotus että tasoluokan 2 kiintiötä laajennettaisiin 25 %:iin. Paneelien niukka enemmistö kannatti tätä vaihtoehtoa, mutta lähes puolet paneeleista ei pitänyt laajennusta tarpeellisena. Ohjausryhmä antoi paneeleille tason 2 julkaisuvolyymikiintiöön 1 %:n joustovaran.

Julkaisuvolyymipohjaisen luokittelun seurauksena lähes kaikissa paneeleissa on jouduttu karsimaan lehtiä ja sarjoja tasoluokista 2 ja 3 alempiin tasoluokkiin, mutta luokitus on kiristynyt eniten luonnon- ja lääketieteen paneeleissa. Vuonna 2011 tasoluokkaan 2 luokiteltujen lehtien ja sarjojen osuus on ollut suurin kemian ja biotieteet II paneelien luetteloissa, joten näiden paneelien kohdalla muutos on suurin (Kuvio 1).

Kuvio 1: Osuus lehti- ja sarjanimekkeistä tasolla 2 paneelialoittain.

Lähes kaikki paneelit ovat valmistaneet lehtien ja sarjojen luokituksen tasoluokkiin 2 ja 3 edellä mainittujen julkaisuvolyymikiintiöiden puitteissa. Ainoastaan fysiikan paneeli ei ole pystynyt saavuttamaan kiintiötä, vaan on päässyt tason 2 osalta 24,8 %:iin (Taulukko 1). Paneeli 3 on toimittanut ohjausryhmälle omaa luokitustaan koskevan kannanoton. Erityisesti luonnon- ja lääketieteiden paneelit ovat pitäneet uutta luokitusta liian tiukkana, koska tärkeinä ja johtavinakin pidettyjä lehtiä on jouduttu sijoittamaan tasoluokkaan 1.

Taulukko 1. Osuus lehtien ja sarjojen julkaisuvolyymistä tasoluokissa 2 ja 3 paneelittain

PANEELI	JULKAISUVOLYymi				
	TASOT	TASO 2		TASO 3	
	1-3	2011	2015	2011	2015
1 Matematiikka ja tilastotiede	56155	25,8 %	21,0 %	30,3 %	24,8 %
2 Tietojenkäsittely ja informaatiotieteet	87948	19,3 %	20,8 %	22,7 %	24,8 %
3 Fysiikka, avaruustieteet ja tähtitiede	149118	43,3 %	24,8 %	18,4 %	18,0 %
4 Kemia	124256	59,0 %	21,0 %	59,4 %	24,8 %
5 Geotieteet ja ympäristötieteet	53738	44,6 %	21,0 %	35,3 %	24,6 %
6 Biotieteet I	46807	37,1 %	20,5 %	34,8 %	23,9 %
7 Biotieteet II	81789	47,2 %	20,9 %	34,0 %	24,0 %
8 Rakennus- ja yhdyskuntateknikka, kone- ja valmis	44439	31,0 %	21,0 %	29,8 %	24,9 %
9 Sähkö- ja automaatiotekniikka, tieto- ja tietoliiker	91283	17,7 %	20,0 %	50,7 %	26,3 %
10 Teknillinen kemia, materiaalitekniikka ja ympäris	113056	38,8 %	21,0 %	23,4 %	24,8 %
11 Lääketieteen tekniikka, bioteknologia ja peruslää	136376	40,2 %	21,0 %	30,2 %	25,3 %
12 Kliiniset lääketieteet I	119576	34,6 %	21,0 %	39,3 %	25,0 %
13 Kliiniset lääketieteet II ja hammaslääketieteet	139028	33,4 %	20,9 %	29,0 %	24,5 %
14 Terveystieteet ja muut lääketieteet	58755	37,0 %	20,3 %	37,9 %	24,6 %
15 Maatalous- ja metsätieteet	73123	33,6 %	20,4 %	45,1 %	24,8 %
16 Taloustieteet	44806	33,9 %	21,0 %	29,4 %	25,0 %
17 Sosiaalitieteet, media- ja viestintätieteet sekä m	50582	22,3 %	21,0 %	33,2 %	24,6 %
18 Psykologia ja kasvatustieteet	47443	33,0 %	21,0 %	34,3 %	25,0 %
19 Poliitiikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede	28579	23,2 %	21,0 %	29,9 %	24,8 %
20 Filosofia ja teologia	23084	25,8 %	20,1 %	32,7 %	25,1 %
21 Kielitieteet	20839	21,9 %	20,8 %	40,4 %	22,4 %
22 Kirjallisuus, taiteen tutkimus ja arkkitehtuuri	32448	21,8 %	20,1 %	31,0 %	25,3 %
23 Historia, arkeologia ja kulttuurien tutkimus	34360	27,1 %	20,8 %	30,4 %	24,9 %

Puheenjohtajien kokouksessa 26.11. niukka enemmistö (10 puheenjohtajaa 19:stä) piti edelleen toteutunutta luokitusta liian tiukkana (silti paneeli 3 ei kannattanut tason 2 kiintiön laajentamista). Kokouksen lopuksi todettiin, että enemmistö kannattaa tason 2 kiintiön laajentamista 25 %:iin, ja nekin paneelit jotka eivät tätä vaihtoehtoa kannata, suostuvat jatkamaan arviointityötä jos ohjausryhmä hyväksyy tason 2 julkaisuvolyymikiintiön laajennuksen.

Puheenjohtajien kokouksen jälkeen ohjausryhmän jäseniltä kysyttiin kantaa tason 2 kiintiön laajentamiseen. Enemmistö oli tason 2 kiintiön laajentamisen kannalla, tai ainakin voi hyväksyä tämän vaihtoehdon. Osa ohjausryhmän jäsenistä vastusti kriteerien muuttamista kesken arvioinnin, mikä voisi kyseenalaistaa Julkaisufoorumin uskottavuuden. Päätös tason 2 kiintiön mahdollisesta laajentamisesta katsottiin parhaaksi jättää tehtäväksi 18.12. kokouksessa, jossa voidaan käydä asiasta perusteellisempi keskustelu.

Julkaisufoorumin tavoitteiden kannalta ratkaisevin päätös on ollut siirtyminen julkaisuvolyymipohjaisiin kiintiöihin. Tämä ratkaisu sekä nostaa tavoitetasoa korkeampien tasoluokkien suhteen, että tuottaa eri tieteenaloja tasapuolisemmin kohtelevan lopputuloksen. Luokitus kiristyy riippumatta siitä, onko kiintiö 20% tai 25% julkaisuvolyymistä. Silti on syytä harkita perusteellisesti, heikentäisikö tason 2 kiintiön laajentaminen Julkaisufoorumi-luokituksen uskottavuutta, tavoitetasoa tai tasapuolisuutta.

Ohjusryhmän käymässä sähköposti keskustelussa on todettu, että tasojen kiintiöt ovat keino asettaa tavoitetaso luokkien 2 ja 3 osalta yhtä korkealle eri tieteenaloja edustavissa paneeleissa. Ei ole itsestään selvää tulisiko parhaimmisto vähintään tasoluokkaan 1 hyväksytyistä kanavista määritellä siten, että taso 2 kattaa 20 % tai 25 % näiden kanavien yhteenlasketusta julkaisuvolyymistä. Raja ei välttämättä asetu minkään paneelin alalla luonnollisesti kumpaankaan kohtaan.

Vuoden 2014 päivitysarviointia varten tason 2 julkaisuvolyymikiintiöksi otettiin 20 % Norjan ja Tanskan esimerkin mukaisesti. Norjassa tasoluokkaan 1 on hyväksytty lähes 23000, Tanskassa ja Suomessa noin 21500 lehteä ja sarjaa (Taulukko 2). Tasoluokkaan 2 on aiemmin luokiteltu Suomessa 4154 lehteä ja sarjaa (19 % nimekkeistä), vastaavasti Norjassa 2080 (9 %) ja Tanskassa 2984 (14 %). 20 %:n julkaisuvolyymikiintiöllä luokitus on tiukentunut niin, että lehtiä ja sarjoja on tasolla 2 Tanskan luokitusta vastaava määrä 2876 (13 %).

Taulukko 2. Norjan, Tanskan ja Suomen lehti- ja sarjaluokitusten vertailu

Julkaisusarjat	Norja	Tanska	Suomi	
			2011	2015
Vähintään taso 1	22811	21457	21632	21632
Taso 2	2080	2984	4173	2876
Taso 2 osuus	9 %	14 %	19 %	13 %

Ohjausryhmän sähköpostikeskustelussa yhdeksi perusteeksi pitäytyä 20 %:n kiintiössä on esitetty juuri pohjoismaisten luokitusten vertailukelpoisuus. Toisaalta on myös korostettu, että Suomen akatemian tieteen tila 2014 raportissa esitetyn viittausanalyysin tulosten perusteella julkaisutoiminnan tavoitetasoa tulisi nostaa maailman keskitasoon nähden. Tästä näkökulmasta 20 %:n julkaisuvolyymikiintiö asettaa tasoluokan 2 julkaisuille vaativamman tavoitetasoin kuin 25 %:n kiintiö.

Tason 2 kiintiön laajentaminen 25 %:iin tarkoittaa käytännössä sitä, että tasoluokkaan 2 voidaan lisätä arviolta 500-600 lehteä (Taulukko 3 seuraavalla sivulla). Lukumääräisesti eniten nimekkeitä tasoluokkaan 2 voitaisiin lisätä ihmistieteiden paneeleissa, joissa tasoluokan 2 laajentaminen on nähty vähiten tarpeellisenä. Osassa paneeleista (2, 9, 17, 21 ja 22) tasoluokkaan 2 tulisi enemmän lehtiä ja sarjoja kuin vuoden 2011 luokituksessa. Toisaalta laajennus antaisi mahdollisuuden luokitella tasolle 2 enemmän muitakin kuin angloamerikkalaisia lehtiä.

Ottamalla tasojen kiintiöiden määrittelyssä huomioon lehtien ja sarjojen koko (vuosittainen julkaisuvolyymi), tavoitteena on ollut tuottaa tasapuolisemmin eri tieteenaloja kohteleva luokitus. Tämän tavoitteen toteutumista voidaan alustavasti arvioida soveltamalla yliopistojen raportointiin vuosien 2011-13 vertaisarvioituihin julkaisuihin (julkaisutyytit A1-4 ja C1) sekä nykyistä vuoden 2011 että uutta vuoden 2015 Julkaisufoorumi-luokitusta.

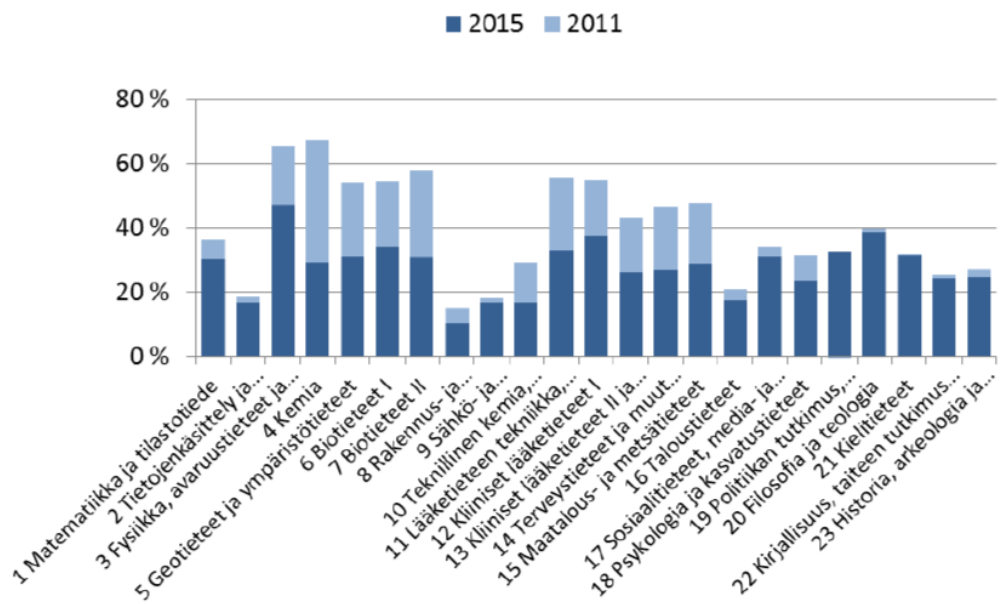
Taulukko 3. Julkaisuvolyymikiintiön arvioitu vaikutus lehti- ja sarjanimekkeiden määrään tasolla 2.

PANEELI	Lehti- ja sarjanimekkeiden lukumäärä tasolla 2					
	21 %	22 %	23 %	24 %	25 %	2011
1 Matematiikka ja tilastotiede	143	150	157	163	170	178
2 Tietojenkäsittely ja informaatiotieteet	204	214	223	233	243	176
3 Fysiikka, avaruustieteet ja tähtitiede	39	41	43	45	46	84
4 Kemia	28	29	31	32	33	114
5 Geotieteet ja ympäristötieteet	54	57	59	62	64	134
6 Biotieteet I	48	50	53	55	57	104
7 Biotieteet II	52	54	57	59	62	153
8 Rakennus- ja yhdyskuntateknikka, kone- ja valmistus	60	63	66	69	71	97
9 Sähkö- ja automaatiotekniikka, tieto- ja tietoliikenne	83	87	91	95	99	66
10 Teknillinen kemia, materiaalitekniikka ja ympäristö	70	73	77	80	83	125
11 Lääketieteen tekniikka, bioteknologia ja peruslääke	110	115	120	126	131	236
12 Kliiniset lääketieteet I	75	79	82	86	89	160
13 Kliiniset lääketieteet II ja hammaslääketieteet	101	106	111	115	120	188
14 Terveystieteet ja muut lääketieteet	72	75	79	82	86	151
15 Maatalous- ja metsätieteet	65	68	71	74	77	136
16 Taloustieteet	151	158	165	173	180	238
17 Sosiaalitieteet, media- ja viestintätieteet sekä muu	243	255	266	278	289	270
18 Psykologia ja kasvatustieteet	161	169	176	184	192	247
19 Poliitiikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede	183	192	200	209	218	187
20 Filosofia ja teologia	174	182	191	199	207	235
21 Kielitieteet	169	177	185	193	201	179
22 Kirjallisuus, taiteen tutkimus ja arkkitehtuuri	278	291	304	318	331	307
23 Historia, arkeologia ja kulttuurien tutkimus	298	312	326	341	355	393
24 Yleistieteelliset	15	15	15	15	15	15
Yhteensä	2876	3012	3148	3285	3421	4173

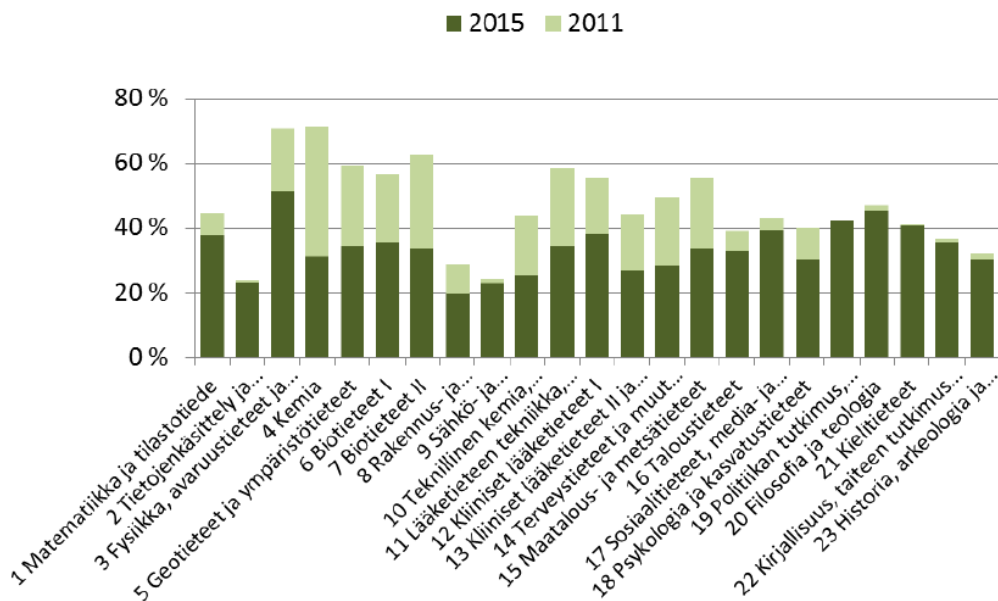
Kuviossa 2 (seuraavalla sivulla) on esitetty paneelialoittain tasoluokkaan 2 ja 3 sijoittuvien artikkelien ja kirjojen osuus suhteessa kaikkiin vertaisarvioituihin julkaisuihin. Kuviossa 3 tasoluokan 2 ja 3 julkaisujen osuus on esitetty suhteessa ainoastaan tasoluokkiin 1-3 sijoittuviin vertaisarvioituihin julkaisuihin. Toisin sanoen, kuvion 1 laskelmissa ovat mukana myös tasoluokkaan 0 sijoittuvat vertaisarvioidut julkaisut, kuvassa 2 nämä eivät ole mukana. Kuvioissa 4 ja 5 on esitetty vastaavat vertailut päätieteenaloittain.

Näiden alustavien tarkastelujen perusteella voidaan arvioida, että julkaisuvolyymipohjainen luokittelu tuottaa tavoitteen mukaisesti eri tieteenaloja tasapuolisemmin kohtelevan lopputuloksen. Vaikka tieteenalojen välillä on eroja, vaihtelu tasojen 2 ja 3 julkaisujen osuudessa on huomattavasti aiempaa vähäisempää. Kun tarkastellaan tasoille 1-3 luokitetuilla foorumeilla vuosina 2011–13 julkaistuja vertaisarvioituja artikkeleita ja kirjoja, nykyisellä luokituksella tasoluokan 2 ja 3 julkaisujen osuus vaihteli paneelialasta riippuen 24 %:sta 72 %:iin. Uuden luokituksen perusteella vaihtelua on 20 %:stä 46 %:iin (poikkeuksena fysiikka 52 %). Kuviossa 6 on esitetty tasojen 0, 1 ja 2 julkaisujen osuus paneelialoittain.

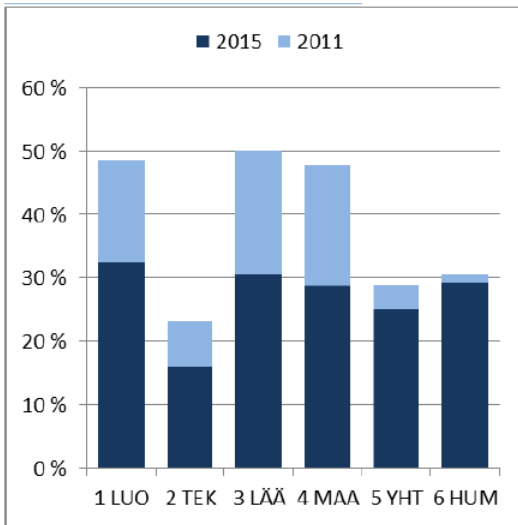
Kuvio 2: Tason 2 ja 3 julkaisujen osuus kaikista julkaisuista (tasot 0-3) paneelialoittain

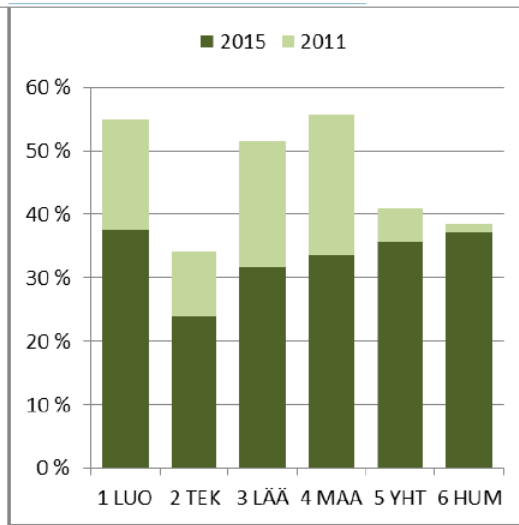
Kuvio 3: Tason 2 ja 3 julkaisujen osuus tasojen 1-3 julkaisuista paneelialoittain

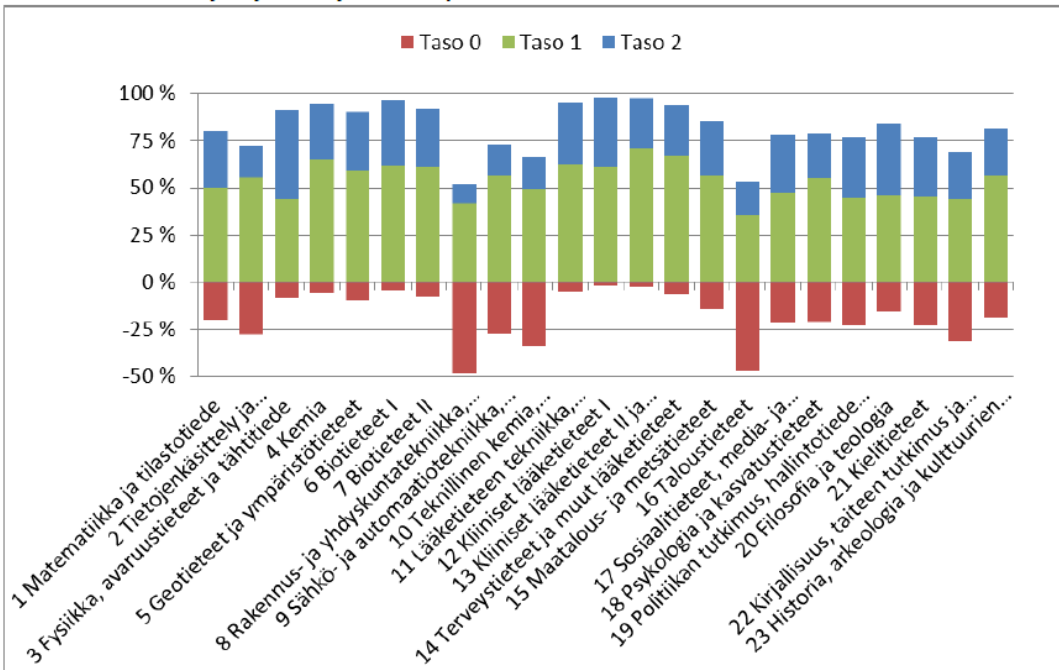
Kuvio 4: Päätieteenalat (tasot 0-3)

Kuvio 5: Päätieteenalat (tasot 1-3)

Kuvio 6: Tason 0, 1 ja 2 julkaisujen osuus paneelialoittain.

Paneelien arviointityön tueksi tuotettiin sihteeristön toimesta tiedot lehtien ja sarjojen vaikuttavuuskertoimista sekä Norjan ja Tanskan vastaavien paneelien tasoluokituksista. Taulukosta 4 käy ilmi eri tasoluokkiin luokiteltujen lehtien ja sarjojen Journal Impact Factor (JIF), Scimago Journal Rank (SJR), Source Normalized Impact per Paper (SNIP), Norjan tasoluokkien ja Tanskan tasoluokkien keskiarvot. Lähes poikkeuksetta korkeamman tasoluokan saaneiden lehtien vaikuttavuuskertoimet sekä Norjan ja Tanskan tasoluokat ovat keskimäärin korkeampia kuin alemman tasoluokan lehdillä ja sarjoilla. Vaikka yhdessä paneelissa tasoluokittelua ei tehty suoraan bibliometrinen indikaattorien osoittamassa paremmuusjärjestyksessä, paneelien luokitukset ovat kokonaisuutena samansuuntaisia vaikuttavuuskertoimien sekä Norjan ja Tanskan vastaavien arviointien kanssa.

Taulukko 4: Vaikuttavuuskertoimien ja tasoluokitusten keskiarvot paneeleittain.

PANEELI	JIF KA			SJR KA			SNIP KA			NORJA KA			TANSKA KA		
	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Taso 1	Taso 2	Taso 3	Taso 1	Taso 2	Taso 3
1 Matema	0,7	1,1	1,8	0,7	1,7	3,7	0,9	1,5	2,3	1,0	1,5	2,0	1,0	1,6	2,0
2 Tietojen	1,0	1,6	2,2	0,5	1,2	2,0	1,2	2,4	3,3	1,0	1,5	1,9	1,1	1,6	1,9
3 Fysiikka	1,7	4,0	15,9	0,8	2,2	10,9	0,9	1,5	7,3	1,0	1,4	1,6	1,1	1,5	1,9
4 Kemia	2,1	7,0	11,8	0,9	3,5	5,7	0,9	2,1	2,3	1,0	1,4	1,5	1,1	1,8	1,7
5 Geotiete	1,5	4,3	8,7	0,8	2,8	5,5	1,0	1,8	3,1	1,0	1,5	1,6	1,0	1,4	2,0
6 Biotiete	1,5	5,1	7,5	0,7	3,0	4,6	0,9	2,0	2,4	1,0	1,6	2,0	1,1	1,9	2,0
7 Biotiete	3,1	6,1	14,5	1,6	3,9	11,4	1,0	1,5	2,9	1,0	1,6	1,8	1,1	1,8	2,0
8 Rakennu	0,9	1,9	2,6	0,6	1,5	2,5	1,2	2,2	2,9	1,0	1,5	1,6	1,1	1,6	1,8
9 Sähkö- ja	1,0	2,4	4,0	0,5	1,7	2,8	1,1	2,8	4,0	1,0	1,4	1,9	1,0	1,6	2,0
10 Teknill	1,1	5,9	6,4	0,5	2,7	3,4	0,9	3,0	2,6	1,0	1,4	1,7	1,0	1,4	1,8
11 Lääketi	2,6	9,4	13,2	1,1	5,0	8,2	0,9	2,7	2,9	1,0	1,4	2,0	1,1	1,7	1,9
12 Kliinise	2,2	11,3	17,9	0,9	4,8	6,6	0,9	3,6	4,8	1,0	1,4	1,9	1,0	1,6	2,0
13 Kliinise	1,7	4,5	9,0	0,7	2,3	4,3	0,9	1,8	3,1	1,0	1,4	1,9	1,0	1,5	1,9
14 Terveys	1,4	3,4	5,0	0,6	1,9	2,5	0,8	1,7	2,1	1,0	1,3	1,9	1,1	1,7	1,7
15 Maatalo	1,0	2,5	3,6	0,5	1,3	1,6	0,8	1,5	1,7	1,0	1,2	1,4	1,0	1,5	1,8
16 Taloust	0,9	1,8	3,1	0,7	2,8	7,5	0,9	2,0	3,2	1,0	1,7	1,9	1,1	1,8	2,0
17 Sosiaal	0,7	1,2	1,9	0,4	1,0	2,0	0,7	1,4	2,2	1,0	1,4	1,9	1,1	1,7	2,0
18 Psykolo	1,3	2,4	3,8	0,6	1,8	3,3	0,9	1,9	3,1	1,0	1,5	1,7	1,1	1,6	1,9
19 Politiik	0,6	1,3	1,7	0,4	1,2	2,3	0,7	1,4	2,1	1,0	1,5	1,9	1,1	1,6	1,9
20 Filosof	0,6	0,6	1,1	0,2	0,3	0,8	0,4	0,8	1,4	1,0	1,5	2,0	1,1	1,5	2,0
21 Kielitie	0,4	0,8	1,2	0,2	0,5	1,1	0,4	0,9	1,5	1,0	1,4	1,7	1,1	1,5	2,0
22 Kirjallis	0,4	0,7	0,7	0,1	0,2	0,2	0,2	0,4	0,8	1,0	1,5	1,9	1,1	1,5	1,9
23 Historia	0,4	0,7	0,9	0,2	0,3	0,5	0,4	0,8	1,4	1,0	1,4	1,8	1,1	1,6	1,9

Kohta 2. Vaihtoehtoisia ratkaisumalleja jos tason 2 kiintiötä ei laajenneta

Vaihtoehto 1

Paneelin 3 luetteloon kuuluvien lehtien ja sarjojen yhteenlaskettu julkaisuvolyymi on 149118, josta tasoluokan 2 lehdet ja sarjat saavat kattaa enintään 31315 (21 %). Paneelin 3 tasoluokkaan 2 luokitettujen lehtien yhteenlaskettu julkaisuvolyymi on 37007 (24,8 %). Kiintiön saavuttamiseksi tasoluokkaan 2 luokiteltujen lehtien julkaisuvolyymia pitää vähentää 5692. Tämä voidaan toteuttaa siirtämällä tasoluokasta 2 tasoluokkaan 1 seuraavat 5 JIF-arvoltaan heikointa lehteä ja sarjaa, joiden yhteenlaskettu julkaisuvolyymi on 5769:

Jufo_ID	Name	NO	DK	ERIH	JIF	SJR	SNIP	VOL
64458	Optics letters	2	2		3,18	2,82	2,01	1562
65023	Physical review a	2	1		2,99	1,65	0,94	2720
55836	European physical journal a	1	1		2,42	1,29	1,22	156
61499	Journal of quantitative spectroscopy and radiative transf	1	1		2,29	0,93	1,45	224
61363	Journal of physics: condensed matter	1	1		2,22	0,97	0,79	1107

Vaihtoehdon 1 etu on, että kaikkia paneeleita kohdellaan samoilla kriteereillä.

Vaihtoehto 2

Voidaan myös lieventää julkaisuvolyymien merkitystä suurimpien julkaisukanavien kohdalla siten, että lehti/sarja vie tasoluokan 2 julkaisuvolyymikiintiötä enintään 2500 julkaisua, vaikka sen todellinen julkaisumäärä olisi suurempi. Paneeli 3 on luokitellut tasolle 2 tai 3 kaikkiaan 7 lehteä ja sarjaa, joiden julkaisuvolyymi on suurempi kuin 2500:

Jufo_ID	Name	NO	DK	ERIH	JIF	SJR	SNIP	VOL	
65028	Physical review letters		2	2		7,73	4,10	2,19	3263
51961	Astrophysical journal		2	2		6,28	3,16	1,15	2622
65026	Physical review d		1	1		4,86	1,90	1,14	2983
65024	Physical review B		2	2		3,66	2,14	1,07	5829
64457	Optics express		2	2		3,53	2,67	2,16	2869
51518	Applied physics letters		2	2		3,52	1,47	1,17	4446
65023	Physical review a		2	1		2,99	1,65	0,94	2720

Jos näiden 7 lehden/sarjan julkaisuvolyymiksi lasketaan 2500, paneelin 3 luetteloon kuuluvien lehtien ja sarjojen yhteenlaskettu julkaisuvolyymi on 141886, josta tasoluokan 2 lehdet ja sarjat saavat kattaa enintään 29796 (21 %). Paneelin 3 tasoluokkaan 2 luokittamien lehtien yhteenlaskettu julkaisuvolyymi on 29775 (21 %), eli muita muutoksia paneelin 3 luokitukseen ei tarvita.

Fysiikan paneelin lisäksi ainoastaan kemian paneelissa on tasoluokassa 2 tai 3 lehtiä/sarjoja, joiden julkaisuvolyymi on suurempi kuin 2500: Journal of the American Chemical Society (3070 julkaisua) ja Chemical communications (2999 julkaisua). Jos näiden julkaisuvolyymiksi lasketaan 2500, paneelin 4 tasoluokan 2 julkaisuvolyymikiintiöön jää tilaa 769 julkaisun verran. Tämä mahdollistaisi esim. seuraavien kahden lehden lisäämisen tasolta 1 tasolle 2:

Jufo_ID	Name	NO	DK	ERIH	JIF	SJR	SNIP	VOL
68564	Trac-trends in analytical chemistry	1	2		6,612	2,325	2,106	125
53115	Carbon	2	1		6,16	2,414	2,145	639

Vaihtoehdon 2 ongelma on, että vain yksi tai kaksi paneelia saa etua muihin paneelisiin nähden.

Vaihtoehto 3

Annetaan kaikille paneelille mahdollisuus nostaa 1 lehti/sarja julkaisuvolyymistä riippumatta tasoluokkaan 2. Alla olevasta taulukosta käy ilmi kuinka suuriksi paneelien tason 2 kiintiöt muodostuisivat (sarake ”+ SUURIN”), jos paneelit nostaisivat tasoluokkaan 2 luettelonsa kuuluvan suurimman lehden:

PANEELI	SUURIN LEHTI	TASO 2	
		NYT	+ SUURIN
1 Matematiikka ja tilastotiede	1060	21,0 %	22,9 %
2 Tietojenkäsittely ja informaatiotieteet	1361	20,8 %	22,5 %
3 Fysiikka, avaruustieteet ja tähtitiede	5829	24,8 %	24,9 %
4 Kemia	3103	21,0 %	23,5 %
5 Geotieteet ja ympäristötieteet	1465	21,0 %	23,7 %
6 Biotieteet I	1635	20,5 %	24,5 %
7 Biotieteet II	4123	20,9 %	26,0 %
8 Rakennus- ja yhdyskuntateknikka, kone- ja valmistustekniikka	708	21,0 %	22,6 %
9 Sähkö- ja automaatiotekniikka, tieto- ja tietoliikennetekniikka	948	20,0 %	22,0 %

10 Teknillinen kemia, materiaalitekniikka ja ympäristötekniikka	3055	21,0 %	23,7 %
11 Lääketieteen tekniikka, bioteknologia ja peruslääketieteet	1688	21,0 %	22,2 %
12 Kliiniset lääketieteet I	1809	21,0 %	22,5 %
13 Kliiniset lääketieteet II ja hammaslääketieteet	1072	20,9 %	21,8 %
14 Terveystieteet ja muut lääketieteet	879	20,3 %	22,5 %
15 Maatalous- ja metsätieteet	2577	20,4 %	24,5 %
16 Taloustieteet	894	21,0 %	23,0 %
17 Sosiaalitieteet, media- ja viestintätieteet sekä muut yhteiskuntatieteet	450	21,0 %	21,9 %
18 Psykologia ja kasvatustieteet	500	21,0 %	22,1 %
19 Poliitiikan tutkimus, hallintotiede ja oikeustiede	447	21,0 %	22,6 %
20 Filosofia ja teologia	500	20,1 %	23,2 %
21 Kielitieteet	204	20,8 %	22,0 %
22 Kirjallisuus, taiteen tutkimus ja arkkitehtuuri	211	20,1 %	21,7 %
23 Historia, arkeologia ja kulttuurien tutkimus	470	20,8 %	22,4 %

Fysiikan paneelissa tämän säännön perusteella tasolle 2 luokiteltava lehti olisi Physical Review B (Vol=5829), jolloin paneelin luokitus voitaisiin hyväksyä sellaisenaan. Muiden paneelien puheenjohtajilta voitaisiin tiedustella heti ohjausryhmän kokouksen jälkeen sähköpostilla mikä olisi tasoluokkaan 2 nostettava lehti. Näin voidaan toteuttaa yksi tärkein korjaus kaikissa paneeleissa.

Vaihtoehdon 3 etu on, että etu kohdistuu kaikille paneeleille, mutta auttaa ensisijaisesti niitä paneeleita, jotka ovat olleet julkaisuvolyymipohjaisen luokittelun vuoksi suurimmissa vaikeuksissa. Muutosten vaatima työmäärä on myös pieni, joten luokitus on mahdollista saada valmiiksi ennen joulua.

Kohta 3. Kirjakustantajien luokitus vuoden 2014 päivitysarvioinnissa

Vuoden 2014 päivitysarvioinnissa paneelien tehtävä on ollut luokitella oman alansa kirjakustantajat tasoluokkiin 2 ja 3 kiintiöiden mukaisesti: tasoluokka 2 (mukaan lukien taso 3) saa kattaa n. 10 % tasoluokkien 1-3 kirjakustantajien yhteenlasketusta lukumäärästä, ja tasoluokka 3 saa kattaa n. 10 % tasoluokan 2 kustantajista. Nykyisessä luokituksessa kirjakustantajia on luokiteltu vähintään tasolle 1 yhteensä 1278, joista 127 (10 %) tasolle 2.

Lähinnä ihmistieteiden paneelit ottivat kirjakustantajien luokitteluun kantaa paneelokokouksissa, mutta kaikkien paneelien jäsenillä oli mahdollisuus tehdä luokitusehdotuksia arviointisivustolla. Koska tutkimustulosten julkaiseminen vertaisarvioituissa kirjoissa on tyypillistä humanistissa ja yhteiskuntatieteissä, ihmistieteiden paneelien puheenjohtajat valmistivat kokouksessaan 21.12. alustavan ehdotuksen kirjakustantajien luokittelusta tasoluokkiin 2 ja 3.

Tasolta 2 laskettiin 34 kustantajaa tasolle 1 ja 4 kustantajaa tasolle 0 (eivät jatka julkaisutoimintaa), ja tasolta 1 lasketaan 24 kustantajaa tasoluokkaan 0. Tasolta 1 nostettiin 8 kustantajaa tasolle 2 ja 12 kustantajaa tasolta 2 tasolle 3. Ihmistieteiden paneelien puheenjohtajien ehdotuksen mukaan vähintään tasolle 1 luokiteltiin 1249 kustantajaa, joista 101 (8%) tasolle 2 (mukaan lukien taso 3), ja näistä 12 (12 %) tasolle 3.

Kaikkien paneelien puheenjohtajien kokouksessa 26.11. hyväksyttiin ihmistieteiden paneelien puheenjohtajien esitys tasolle 3 luokiteltavista kirjakustantajista. Tasolle 2 lisättiin 4 kustantajaa.

Puheenjohtajat saivat lisäksi mahdollisuuden tarkistaa omien alojensa kustantajien luokittelun ja lähettää tasoja 0, 1 ja 2 koskevat muutosehdotukset 5.12. mennessä. Vähintään tasoluokkaan 1 on tullut

hyväksytyksi 1235 kustantajaa, joista 105 (9 %) tasolle 2. Tasoluokan 2 kustantajista 12 (11 %) sijoittuu tasolle 3.

Verrattuna Norjan ja Tanskan luokituksiin Suomessa on pienempi määrä tasoluokkaan 1 luokiteltuja kustantajia, mutta tasoluokan 2 kustantajia on lähinnä Tanskan luokitusta vastaava määrä.

Taulukko 1: Norjan, Tanskan ja Suomen kirjakustantajaluokituksen vertailu.

Kirjakustantajat	Norja	Tanska	Suomi	
			2011	2015
Vähintään taso 1	1462	1428	1264	1235
Taso 2	89	98	129	105
Taso 2 osuus	6 %	7 %	10 %	9 %

Kohta 4. Tutkijan arvioinnin hyvät käytännöt

Tieteellisiä vertaisarvioituja julkaisuja pidetään tutkimuksen keskeisimpinä tuotoksina, joiden perusteella arvioidaan yliopistojen, yksiköiden ja tutkijoiden työn laatua ja vaikuttavuutta. Julkaisujen laadunarviointi perustuu tyypillisesti vertaisarviointiin ja/tai bibliometrisiin mittareihin. Bibliometriikka soveltuu suurten julkaisumäärien arviointiin, mutta tämän menetelmän käyttöön liittyy ongelmia kun arvioinnin kohteena on yksittäinen julkaisu tai tutkija. Julkaisutoiminnan määrää ja laatua kuvaavien mittarien myötä on tullut ajankohtaiseksi ohjeistaa täsmällisemmin mitkä menetelmät sopivat yksittäisten tutkijoiden arviointiin. Tämän paperin tarkoitus on taustoittaa Julkaisufoorumin ja Tutkimuseettisen neuvottelukunnan mahdollista yhteistyötä, jonka tarkoitus olisi ohjeistaa ja edistää yksittäisen tutkijan arvioinnin hyviä käytäntöjä. Teksti on jäsennetty kolmeen lukuun: 1. Arviointimenetelmät ja niistä käyty keskustelu; 2. Menetelmiin liittyvät ongelmat; 3. Tutkijan arvioinnin hyvät käytännöt.

1. Arviointimenetelmät ja niistä käyty keskustelu

Yksittäisen tutkijan ja hänen julkaisujensa arvioinnissa – koskipa päätös rekrytointia, palkitsemista tai tutkimusrahoitusta – on perinteisesti luotettu vertaisarviointiin (peer review), jossa tieteenalan asiantuntijat arvioivat julkaisujen laatua perehtymällä niiden sisältöön. Päätöksenteon tueksi tuotetaan usein myös julkaisujen laatua tai vaikuttavuutta kuvaavia bibliometrisiä tietoja. Näitä ovat ennen kaikkea julkaisujen saamien viittausten lukumäärä sekä arviot julkaisukanavana käytettyjen julkaisusarjojen ja kirjakustantajien tasosta. Viittausanalyysissä tyypillisesti selvitetään tutkijan julkaisujen ja viittausten lukumäärä kansainvälisissä tietokannoissa (Web of Science-, Scopus- tai Google Scholar), joiden perusteella voidaan esimerkiksi laskea tutkijan julkaisutoiminnan vaikuttavuutta kokonaisuutena osoittava H-indeksi. Julkaisukanavaa arvioidaan yleisesti lehtien keskimääräistä viittauskertymää kuvaavan vaikuttavuuskertoimen, Journal Impact Factor (JIF), tai keskimääräistä laatua ja arvostusta kuvaavien luokitusten perusteella (esim. Julkaisufoorumi-luokitus).

Julkaisukanavakohtaisten mittarien käyttö yksittäisen tutkijan arviointiin on herättänyt kriittistä keskustelua kansainvälisessä ja kotimaisessa tiedeyhteisössä. Suomessa JIF-indikaattoria on käytetty yliopistosairaaloiden EVO-rahoituksen perusteena, mutta myös muilla tieteenaloilla on yleistymässä sen käyttö yksittäisten artikkelien laadun ja vaikuttavuuden osoittimena. Erityistä huolta tiedeyhteisössä on herättänyt Tieteellisten seurain valtuuskunnan (TSV) Julkaisufoorumi-luokituksen mahdollinen käyttö yksittäisen tutkijan tieteellisten tuotosten ja ansioiden arvioinnissa, sekä palkitsemisen perusteena. Julkaisufoorumin ohjausryhmä toteaa 2012 julkaistussa käyttöohjeessa, että luokitus ei sovellu yksittäisen tutkijan arviointiin. Samoin vuonna 2013 julkistettu San Francisco Declaration on Research Assessment (DORA) suosittaa, että mitään julkaisukanavakohtaisia mittareita, kuten Journal Impact Factor, ei käytetä artikkelien laadun osoittimena arvioitaessa yksittäisen tutkijan tuotoksia, tai palkkauksen, ylennyksen tai rahoituksen perusteena.

Julkaisufoorumissa 23 tieteenaloittaista asiantuntijapaneelia on luokitellut tieteelliset julkaisusarjat ja kirjakustantajat vaikuttavuuden ja arvostuksen perusteella kolmeen tasoluokkaan. Luokitus on tarkoitettu suurten julkaisumäärien, ei yksittäisen tutkijan arviointiin. Se toimii vuodesta 2015 alkaen opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) rahoitusmallissa laadun indikaattorina tieteellisille julkaisuille, joiden perusteella yliopistojen kesken jaetaan 13 % perusrahoituksesta. Yliopistot päättävät rahoituksen sisäisestä kohdentamisesta omien rahoituskriteeriensä mukaisesti. Osa yliopistoista kuitenkin hyödyntää Julkaisufoorumi-luokitusta tuloksellisuusrahoituksen jakamiseen laitosten ja yksiköiden kesken. On myös merkkejä luokituksen käytöstä yksittäisen tutkijan palkkauksen, palkitsemisen ja rahoituksen perusteena.

2. Menetelmiin liittyvät ongelmat

Kaikkiin arviointimenetelmiin, myös vertaisarviointiin, on todettu liittyvän ongelmia. Vertaisarvioinnin kohdalla tavallisimmin kyseenalaistetaan arviointitehtävään valittujen henkilöiden asiantuntijuus ja riippumattomuus suhteessa arvioitavana olevaan tutkimukseen tai tutkijaan. Arviointimenetelmiä koskevassa kriittisessä keskustelussa on tapana myös epäillä arvioijien kykyä arvostaa valtavirrasta poikkeavaa moniteistä ja kriittistä tutkimusta, sekä tunnistaa uudet avaukset. Vertaisarviointi on suurten julkaisumäärien arvioinnissa työläs ja resurssijaava menettely, mutta puutteistaan huolimatta sitä pidetään parhaana tapana arvioida yksittäisten julkaisujen laatua tai yksittäisten tutkijoiden ansioita. Bibliometriikka soveltuu parhaiten suurten julkaisumäärien arviointiin. Kun ministeriön käyttämässä rahoitusmallissa yliopistojen julkaisutoiminnan laatua arvioidaan Julkaisufoorumi-luokituksen perusteella, tarkastelun kohteena on kerrallaan yli 70,000 kolmen vuoden aikana tuotettua tieteellistä vertaisarvioitua artikkelia ja kirjaa. Bibliometrisen analyysin tulosten luotettavuus kuitenkin heikkenee, jos tarkastelun kohteena olevien julkaisujen määrä on suhteellisen pieni. Kun CSC – Tieteen tietotekniikan keskus laskee kansainväliset viittausindeksit, joiden perusteella arvioidaan ja vertaillaan maiden tai yliopistojen julkaisutoiminnan vaikuttavuutta, viittausanalyysin tulokset raportoidaan vain niiden yliopistojen osalta, jotka ovat julkaisseet tarkastelun kohteena olevan tieteenalan lehdissä vähintään 50 julkaisua. Yksittäisten tutkijoiden julkaisumäärät ovat yleensä niin pieniä, että laadunarviointi bibliometrisin menetelmin on kyseenalaista.

Julkaisukanavakohtaisten mittarien, kuten JIF-indikaattorin, käyttöön yksittäisten julkaisujen ja tutkijoiden työn laadun osoittimena on todettu liittyvän muitakin ongelmia, joihin San Francisco Declaration kiinnittää huomiota. Viittausten jakauma lehdessä julkaistujen artikkelien kesken on tieteenalasta riippumatta erittäin vino, joten lehden keskimääräistä viittauskertymää kuvaavan JIF-arvon perusteella ei voida luotettavasti ennustaa yksittäisen artikkelin saamia viittauksia (tosiasiassa vain pieni osa artikkeleista saavuttaa lehden keskiarvon mukaisen viittauskertymän). Vaikuttavuuskertoimien ominaisuudet ovat alakohtaisia, joten julkaisujen vertailu JIF-arvojen perusteella suosii niiden alojen tutkijoita, joiden käyttämien lehtien vaikuttavuuskertoimet ovat keskimäärin muita aloja korkeampia. On myös muistettava, että JIF-indikaattori ei kata kaikkien tieteenalojen lehtiä yhtä laajasti: se on laskettu vain pienelle osalle yhteiskuntatieteiden lehdistä, eikä lainkaan humanististen alojen lehdille.

Julkaisufoorumi-luokitus kattaa eri tieteenalojen julkaisukanavat vaikuttavuuskertoimia laajemmin, mutta sen käyttöön yksittäisten tutkijoiden julkaisujen arvioinnissa liittyvät samat ongelmat. Luokitus pyritään toteuttamaan kokonaisuutena niin, että se toimii eri tieteenaloilla vaikuttavuuskertoimia tasapuolisemmin. Julkaisukäytäntöjen sekä tutkimuskysymysten ja -menetelmien eroista johtuen tutkijoiden tuottamien julkaisujen määrä korkeampiin tasoluokkiin kuuluvilla foorumeilla kuitenkin vaihtelee eri tieteenalojen välillä ja sisällä. Julkaisufoorumi-luokitus on vaikuttavuuskerrointakin karkeampi mittari, joka kuvaa lehden tai kirjakustantajan julkaisutoiminnan keskimääräistä laatua 3-portaisella jaottelulla. Korkean tasoluokan foorumeilla julkaistaan myös keskimääräistä heikompia, ja vastaavasti alemman tasoluokan foorumeilla yksittäisiä keskimääräistä vahvempia tutkimuksia.

3. Tutkijan arvioinnin hyvät käytännöt.

Julkaisufoorumissa on sekä ohjausryhmässä että asiantuntijapaneeleissa käyty paljon keskustelua Julkaisufoorumi-luokituksen eri käyttö tavoista. On pidetty tärkeänä, että Julkaisufoorumin ohjausryhmä

pyrkii omalta osaltaan jatkossakin ottamaan vahvasti kantaa luokituksen väärinkäyttöä vastaan. Ohjausryhmä päivittää kokouksessaan 18.12. Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöohjetta, ja toimittaa sen UNIFI:n välityksellä tiedoksi yliopistojen rehtoreille. Erityisesti ihmistieteissä ei ole ollut aiemmin vakiintuneita julkaisukanavien laatuindikaattoreita, joten on vaarana että Julkaisufoorumi-luokitusta käytetään yksittäisten tutkijoiden arvioinnissa tarkemmin pohtimatta tähän käyttötapaan liittyviä ongelmia. Ihmistieteiden paneelien puheenjohtajat kannattivat kokouksessaan 21.11.2014 ajatusta, että Julkaisufoorumi pyrkisi yhteistyössä Tutkimuseettisen neuvottelukunnan kanssa selvittämään, ohjeistamaan ja edistämään yksittäisen tutkijan arvioinnin hyviä käytäntöjä.

Yksittäisen tutkijan julkaisujen laadunarvioinnin tulee perustua ensisijaisesti tieteenalan asiantuntijoiden suorittamaan sisällölliseen tarkasteluun. Journal Impact Factorin ja Julkaisufoorumi-luokituksen käyttöön liittyy yksittäisen tutkijan kohdalla kohtuuttoman suuri virhemarginaali, eikä näiden mittarien perusteella voida luotettavasti vertailla eri tieteenaloja edustavien tai eri tutkijanuravaiheessa olevien tutkijoiden julkaisujen laatua tai tieteellisiä ansioita. Erityisesti tämä koskee tutkijanuralla epävarmassa tilanteessa olevia nuoria tutkijoita. Vertaisarvioinnin ja julkaisukanavakohtaisten mittareiden lisäksi tulisi selvittää myös viittausanalyysin ja tästä johdettujen mittarien, kuten H-indeksin, soveltuvuutta yksittäisten tutkijoiden arviointiin ja vertailuun. Tutkijoiden rekrytointia ja tutkimusrahoitusta koskevan päätöksenteon lisäksi tulisi myös tarkastella eri arviointimenetelmien käyttöä yliopistojen sisäisessä ohjauksessa kannustin- ja palkitsemisjärjestelmien perusteena.

Julkaisufoorumi ja TENK voisivat käytännössä tehdä yhteistyötä järjestämällä Tutkijan arvioinnin hyviä käytäntöjä koskevan keskustelutilaisuuden Tieteiden talolla helmi- tai maaliskuussa 2015. Tutkijan arvioinnin hyvien käytäntöjen ohjeistuksen laatimista varten voitaisiin perustaa eri tieteenalojen edustajista koostuva työryhmä.